

Εργαστήριο Σημασιολογικού Ιστού

Ενότητα 7: Εισαγωγή στη SPARQL – Βασική Χρήση

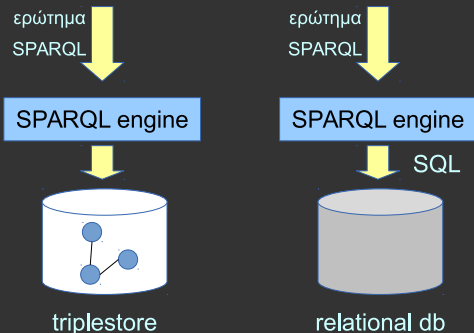
Μ.Στεφανιδάκης

30-4-2020

Η γλώσσα ερωτημάτων SPARQL

- ▶ Ερωτήσεις (και ενημερώσεις) σε σετ δεδομένων RDF
  - ▶ Και σε δεδομένα άλλης μορφής που μπορούν να αναπαρασταθούν ως τριάδες, **χωρίς απαραίτητα να είναι δεδομένα RDF**
    - ▶ Δεδομένα από σχεσιακές βάσεις
    - ▶ Δεδομένα σε μορφή spreadsheet
    - ▶ **Και οτιδήποτε άλλο περικλείει σημασιολογική πληροφορία**
- ▶ Ένα “παράθυρο” σε βάσεις σημασιολογικών δεδομένων
  - ▶ Διεπαφή (interface) για αλληλεπίδραση με τις εφαρμογές χρήστη
  - ▶ Υλοποίηση από **“SPARQL engines”**

SPARQL engines

- ▶ Συνοδεύουν απαραίτητα βάσεις τριάδων RDF (**triplestores**)
- ▶ Και υπάρχουν συχνά ως ενδιάμεσο λογισμικό (**middleware**) σε σχεσιακές βάσεις ή άλλα σετ (μη RDF) δεδομένων
- ▶ Όταν μπορούν να προσπελαστούν μέσω Web, μιλάμε για **SPARQL endpoints**

Το πρότυπο της γλώσσας SPARQL

- ▶ Τρέχουσα έκδοση: **SPARQL 1.1** (2013)
- ▶ Μια σειρά από προδιαγραφές που περιγράφουν
  - ▶ Τη σύνταξη και σημασιολογία των **ερωτημάτων SPARQL**
  - ▶ Τη μορφή των επιστρεφόμενων **απαντήσεων**
  - ▶ Τον τρόπο **αποστολής** ερωτημάτων μέσω HTTP
  - ▶ Τη σύνταξη των αιτημάτων **ενημέρωσης** των δεδομένων (update)
  - ▶ Πρόσθετα θέματα όπως
    - ▶ Τη μέθοδο περιγραφής **προσφερόμενων υπηρεσιών**
    - ▶ Τη λειτουργία διεξαγωγής **κατανεμημένων ερωτημάτων**
    - ▶ Τον τρόπο **συνεπαγωγής** πρόσθετης γνώσης (entailment regimes)

Η παλαιότερη έκδοση SPARQL 1.0 (2008)

- ▶ Περιγράφει μέρος μόνο της λειτουργικότητας της νεώτερης SPARQL 1.1
- ▶ Αλλά **παραμένει σημαντική**:
  - ▶ Είναι η ελάχιστη εγγυημένη λειτουργικότητα από κάθε SPARQL engine που θα συναντήσετε on-line...
    - ▶ Υπάρχει ακόμα λογισμικό που δεν υποστηρίζει τα νέα χαρακτηριστικά της SPARQL 1.1
    - ▶ Ακόμα κι αν έχουν βγει ενημερώσεις, κανείς δεν εγγυάται ότι αυτές έχουν εφαρμοστεί σε κάθε βάση RDF στο Web
  - ▶ Μια ευέλικτη εφαρμογή θα πρέπει να μπορεί να λειτουργήσει ικανοποιητικά **χωρίς να βασίζεται απόλυτα στα νέα χαρακτηριστικά της SPARQL 1.1**
    - ▶ Παρά μόνο χρησιμοποιώντας τα προσθετικά, **ως βελτιώσεις**, όταν είναι διαθέσιμα

Παράδειγμα ερωτήματος SELECT της SPARQL

Δηλώσεις
προθεμάτων

```
PREFIX rdfs: <http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#>  
PREFIX dc: <http://purl.org/dc/terms/>  
PREFIX movie: <http://data.linkedmdb.org/resource/movie/>
```

Μορφή
(τύπος)
ερώτησης

```
SELECT ?fname ?fdate WHERE {  
  ?film movie:actor  
    <http://data.linkedmdb.org/resource/actor/29704> .  
  ?film rdfs:label ?fname .  
  ?film dc:date ?fdate .  
  FILTER (?fdate > "1990")  
}  
LIMIT 10
```

Σχέδιο
ταιριάσματος
τριάδων

Περιορισμός
αποτελεσμάτων

Τροποποίηση
αποτελεσμάτων

- ▶ Η σύνταξη γενικά αγνοεί κενά και newlines, κεφαλαία-πεζά
- ▶ μόνο το ειδικό κατηγορημα `a` (`rdf:type`) πρέπει να γραφεί με πεζά

Βοηθητικές Συντομογραφίες

- ▶ Η SPARQL βασίζεται στη σύνταξη των τριάδων σύμφωνα με την **Turtle**, μια πιο συνοπτική γλώσσα περιγραφής τριάδων RDF από τη μορφή NTriples
  - ▶ **Συντομογραφίες τριάδων**: όταν έχουν **κοινό υποκείμενο** μπορείτε να γράψετε

```
?x foaf:name ?name ; αντί για ?x foaf:name ?name .
foaf:mbox ?mbox . ?x foaf:mbox ?mbox .
```
  - ▶ και όταν έχουν **κοινό υποκείμενο και κατηγορημα** μπορείτε να γράψετε

```
?x foaf:nick "Alice" , "Alice_" . αντί για ?x foaf:nick "Alice" .
?x foaf:nick "Alice_" .
```
  - ▶ **Σταθερές τιμές (Literals)**: μπορείτε να γράψετε τις αριθμητικές τιμές χωρίς εισαγωγικά και χωρίς τύπο δεδομένων
    - ▶ π.χ. το σκέτο 57 είναι ισοδύναμο με το `"57"^^xsd:integer`

Μορφές ερωτημάτων (Query Forms)

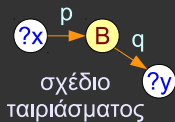
- ▶ Η SPARQL (ήδη από την έκδοση 1.0) παρέχει 4 τύπους ερωτημάτων:
  - ▶ **SELECT**: όπως είδαμε στο βασικό παράδειγμα, ταιριάζει σχέδια (patterns) τριάδων και επιστρέφει τις τιμές που ανατέθηκαν στις μεταβλητές του ερωτήματος
  - ▶ **CONSTRUCT**: ταιριάζει σχέδια (patterns) τριάδων και χρησιμοποιεί τις τιμές που ανατέθηκαν στις μεταβλητές για να κατασκευάσει έναν νέο γράφο
  - ▶ **ASK**: επιστρέφει TRUE ή FALSE αν υπάρχουν ταιριάσματα για τη συγκεκριμένη ερώτηση ή όχι
  - ▶ **DESCRIBE**: επιστρέφει έναν νέο γράφο με “ενδιαφέρουσα πληροφορία” για τις οντότητες που ταιριάζει η ερώτηση
    - ▶ Το πρότυπο της SPARQL δεν περιγράφει τι πρέπει να επιστρέφεται, συνήθως οι τριάδες που περιέχουν τις οντότητες ως υποκείμενα ή αντικείμενα

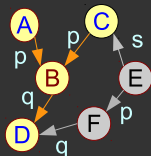
SELECT και WHERE

ερώτημα

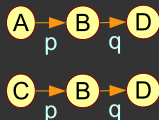
```
SELECT ?x ?y WHERE
{
  ?x  p  B .
  B   q  ?y .
}
```


γράφος

WHERE

αποτέλεσμα

?x	?y
A	D
C	D

SELECT

- ▶ **WHERE**: επιλέγει τριάδες που ταιριάζουν
- ▶ **SELECT**: επιλέγει δεδομένα από τις τριάδες που ταίριαξαν
  - ▶ Προσοχή: η έξοδος του SELECT δεν είναι τριάδες αλλά πίνακας λύσεων!

Τροποποιώντας τα αποτελέσματα

- ▶ Όταν η SELECT έχει έτοιμα τα αποτελέσματα, μπορείτε να αλλάξετε τη σειρά τους ή το πλήθος τους:
  - ▶ **DISTINCT**: απαλοιφή πανομοιότυπων λύσεων
    - ▶ `SELECT DISTINCT ... WHERE { ... }`
    - ▶ Η απαλοιφή γίνεται μετά την ταξινόμηση αλλά πριν την εφαρμογή LIMIT και OFFSET
    - ▶ Το γράφετε αμέσως μετά το SELECT
  - ▶ **ORDER BY**: ταξινόμηση αποτελεσμάτων με βάση κάποια κριτήρια
    - ▶ `SELECT ... WHERE { ... }
ORDER BY ?name DESC(?age)`
    - ▶ Το γράφετε πριν τα LIMIT και OFFSET, μετά το WHERE
  - ▶ **LIMIT** και **OFFSET**: ρυθμίζουν το πλήθος και το σημείο έναρξης λήψης των αποτελεσμάτων
    - ▶ `SELECT ... WHERE { ... } LIMIT 10 OFFSET 20`
    - ▶ Προφανώς, για να τα χρησιμοποιήσετε για σελιδοποίηση (pagination), θα πρέπει πρώτα να τα ταξινομήσετε!

Δοκιμάζοντας τη SPARQL off-line

- ▶ Για να θέσετε δοκιμαστικά ερωτήματα SPARQL σε δεδομένα ενός εγγράφου RDF μπορείτε να χρησιμοποιήσετε:
  - ▶ Το command-line εργαλείο `arg`, το οποίο περιλαμβάνεται στο **Apache Jena Framework**
    - ▶ `arg --query test.rq --data test.nt`

Δοκιμάστε κι εσείς

- ▶ Χρησιμοποιήστε το σετ δεδομένων RDF για το ωρολόγιο πρόγραμμα με το `arg` για να θέσετε τα παρακάτω ερωτήματα (εκφράστε τα σε SPARQL):
  1. Ποιες οι διαλέξεις την Τρίτη;
  2. Ποιες οι διαλέξεις την Τρίτη και σε ποιες ώρες;
  3. Όπως το προηγούμενο αλλά ταξινομήστε με την ώρα έναρξης
  4. Ημέρες που γίνονται μαθήματα –θυμηθήκατε το DISTINCT;
  5. Ποια τα κατηγορήματα που χρησιμοποιεί το σετ δεδομένων;
  6. Ποιοι διδάσκοντες ξεκινάνε στις 10 το πρωί και ποιες μέρες;
  7. Τα δεδομένα κάθε διάλεξης (μάθημα, ημέρα, έναρξη, λήξη) με ταξινόμηση κατά μάθημα
  8. Ημέρες και ώρες των διαλέξεων ενός συγκεκριμένου μαθήματος;
  9. Μοναδικά ζεύγη (διδάσκων, μάθημα);
  10. Διδάσκοντες ενός συγκεκριμένου μαθήματος;

Η χρήση του FILTER

- ▶ Το FILTER συνοδεύει προαιρετικά ένα σχέδιο ταιριάσματος τριάδων και **περιορίζει** το σύνολο των προσφερόμενων λύσεων:

```
SELECT DISTINCT ?course WHERE {  
  ?s exv:startTime ?start .  
  ?course exv:hasLecture ?s .  
  FILTER (?start < "15:00:00"^^xsd:time)  
}
```

- ▶ Ακολουθείται από μια λογική έκφραση (true/false) που καθορίζει αν η συγκεκριμένη λύση θα περιληφθεί στην απάντηση
  - ▶ Η έκφραση μπορεί να συγκρίνει αριθμητικές τιμές (τελεστές =, !=, <, <=, > και >=)
  - ▶ Ή γενικά όρους για ισότητα και ανισότητα
  - ▶ Να καλεί συναρτήσεις της SPARQL (θα δούμε μερικές αργότερα)
  - ▶ Και να συνδυάζει όλα τα προηγούμενα με λογικούς τελεστές (&&, || και !)

Αναζητώντας αυτό που δεν υπάρχει

- ▶ Η ορθότερα: αναζητώντας λύσεις που δεν ταιριάζουν στην ερώτηση
- ▶ Η SPARQL διαθέτει 3 (!) τρόπους για να το κάνετε, εδώ φαίνεται ο απλούστερος
  - ▶ Αλλά μόνο στη SPARQL 1.1!

```
SELECT ?s WHERE {  
  ?s a exn:Lecture .  
  FILTER NOT EXISTS {  
    ?s exn:hasTeacher ?t .  
  }  
}
```

- ▶ Λαμβάνοντας υπόψη τις τιμές των μεταβλητών μετά το κάθε ταίριασμα, το FILTER NOT EXISTS ελέγχει ένα δεύτερο σχέδιο ταιριάσματος
  - ▶ Αν το τελευταίο δεν έχει λύση, μόνο τότε το πρώτο ταίριασμα γίνεται αποδεκτό

Δοκιμάστε κι εσείς

- ▶ Χρησιμοποιήστε το σετ δεδομένων RDF για το ωρολόγιο πρόγραμμα με το `arg` για να θέσετε τα παρακάτω ερωτήματα (εκφράστε τα σε SPARQL):
  - ▶ Μαθήματα που έχουν (και) διαλέξεις πριν το μεσημέρι
  - ▶ Διδάσκοντες που διδάσκουν (και) πριν το μεσημέρι
  - ▶ Ποιοι διδάσκουν στις 13:00, ποια μέρα και ποιο μάθημα;
  - ▶ Ημέρες που υπάρχουν διαλέξεις αλλά όχι στις 10:00